

**МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ**

вул. Богомольця, 10, м. Київ, 01601
тел.: (044) 256-03-33, факс: (044) 253-64-04
сайт: www.mvs.gov.ua
код згідно з ЄДРПОУ 00032684

Голові Комітету Верховної
Ради України з питань
соціальної політики та
захисту прав ветеранів

Галині ТРЕТЬЯКОВІЙ

від _____ 20__ р. № _____

На № 04-30/12-2024/186061 від 26.08.2024

**Про опрацювання законопроектів
(реєстр. №№ 11460, 11461-1)**

Шановна пані Голово!

Міністерство внутрішніх справ України розглянуло лист Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів від 21 серпня 2024 року № 04-30/12-2024/182814 щодо надання пропозицій до проєктів Законів України «Про внесення змін до деяких законів України щодо додаткових заходів із посилення мотивації та захисту прав військовослужбовців в умовах дії воєнного стану» (реєстр. № 11460 від 02.08.2024), поданого до Верховної Ради України народним депутатом України Порошенком П. О. та іншими народними депутатами України (далі – Законопроект № 11460), а також «Про внесення змін до деяких законів України щодо додаткових заходів із посилення мотивації та захисту прав військовослужбовців та інших громадян в умовах дії воєнного стану» (реєстр. № 11460-1 від 07.08.2024), поданого до Верховної Ради України народним депутатом України Мазурашу Г. Г. (далі – Законопроект № 11460-1), у зв'язку із чим повідомляє про таке.

До Законопроекту № 11460.

1. Законопроектом № 11460 пропонується, зокрема, доповнити пункт 2 частини четвертої статті 26 Закону України від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ «Про військовий обов'язок і військову службу» (далі – Закон № 2232-ХІІ) новим підпунктом «і», згідно з яким право на звільнення

MBC № 25419/01/12-2024 від 05.09.2024 (1589291)

Підписав: Клименко Ігор Володимирович

Сертифікат: 368DC35ECECB2DC1040000008970100CF050400

Дійсний: з 22.02.2023 08:53:48 по 22.02.2025 08:53:48

з військової служби під час дії воєнного стану надаватиметься тим військовослужбовцям, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, а також військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, за умови безперервного проходження ними військової служби під час дії воєнного стану протягом тридцяти шести місяців, з яких не менш як вісімнадцять місяців вони брали безпосередню участь у виконанні бойових завдань, визначених бойовими наказами чи розпорядженнями.

Слід зауважити, що надання права на звільнення з військової служби тільки військовослужбовцям, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, суперечить принципу соціальної справедливості, що, як наслідок, призведе до соціальної напруги серед військовослужбовців, які проходять інші види військової служби, наприклад, за контрактом, строк дії якого закінчився, але під час дії особливого періоду на період, зокрема, дії воєнного стану, дія цього контракту продовжується понад встановлені в ньому строки (пункт 2 частини восьмої статті 23 Закону № 2232-ХІІ).

Крім того, запропоновані зміни призведуть також до зниження боєздатності сил оборони, оскільки в зазначених законопроектах не визначено порядок заміни військовослужбовців, які вислужили визначені строки служби, та у зв'язку з відсутністю вільних залишків людських мобілізаційних ресурсів, які стоять на обліку в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки.

У цьому контексті слід також звернути увагу на те, що під час дії воєнного стану перед Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, стоять завдання із захисту держави та забезпечення її обороноздатності, виконання яких потребує визначеної чисельності особового складу. При цьому можливе звільнення значної кількості військовослужбовців у цей період може завадити виконанню державою таких завдань, оскільки для набору та підготовки нового особового складу необхідні відповідні ресурси та значний проміжок часу.

Таким чином, без створення резерву людського ресурсу через дієвий механізм мобілізації, який забезпечить оперативне доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, така законодавча ініціатива (у разі прийняття її Верховною Радою України) призведе до різкого і суттєвого відтоку особового складу сил оборони, що прямо загрожує обороноздатності України.

Аналогічну за змістом норму пропонується включити також до нової статті 41¹, якою доповнюється Закон № 2232-ХІІ, що призведе до дублювання правових норм.

2. У Законопроекті № 11460 передбачається також доповнити Закон № 2232-ХІІ новою статтею 41¹, положення якої спрямовані на надання додаткових гарантій правового і соціального захисту громадян України, які виконують конституційний обов'язок щодо захисту Вітчизни в умовах воєнного стану.

Так, частиною першою статті 41¹ Закону № 2232-ХІІ (у редакції Законопроекту № 11460) встановлюється, що «військовослужбовці, які проходили безперервну військову службу за призовом під час мобілізації під час дії воєнного стану, звільняються з військової служби в запас згідно з Указом Президента України при досягненні тридцятишестимісячного строку вислуги, з яких не менш як вісімнадцять місяців брали безпосередню участь у виконанні бойових завдань, визначених бойовими наказами чи розпорядженнями. Такі особи не можуть бути призвані на військову службу під час мобілізації протягом дванадцяти місяців з дня звільнення з військової служби в запас, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу. У разі надання такої згоди на продовження військової служби понад тридцятишестимісячний строк вислуги грошові виплати, встановлені законодавством, таким військовослужбовцям виплачуються в подвійному розмірі...».

Проте запровадження грошових виплат у подвійному розмірі для вищезазначеної категорії військовослужбовців порівняно з виплатами, які отримуватимуть військовослужбовці, які нарівні з ними виконуватимуть рівнозначні службові обов'язки, братимуть безпосередню участь у виконанні бойових завдань тощо, має дискримінаційний характер і може призвести до соціальної напруги в колективах військових підрозділів.

При цьому в пункті 5 пояснювальної записки до Законопроекту № 11460 вказано, що прийняття цього проєкту на час його внесення не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України. Однак звертаємо увагу на те, що, оскільки виплата грошових коштів здійснюватиметься в подвійному розмірі, реалізація положень Законопроекту № 11460, ймовірно, потребуватиме додаткового фінансування з Державного бюджету України.

Крім того, частиною другою нової статті 41¹ Закону № 2232-ХІІ (у редакції Законопроекту № 11460) передбачається, що під час дії в Україні воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, військовослужбовці, добровільно прийняті на військову службу (за контрактом) на умовах, передбачених частиною першою статті 20 цього Закону, та в порядку, визначеному положеннями про проходження військової служби, та які обрали місцем її проходження відповідний рід військ (сил) та конкретний підрозділ (військову частину) Збройних Сил України, інших військових формувань, не можуть бути без їхньої добровільної письмової згоди переведені до інших військових частин

(підрозділів) іншого роду військ (сил) Збройних Сил України, інших видів військових формувань.

Слід зауважити, що Законами України «Про Державну прикордонну службу України», «Про Національну гвардію України» у структурі Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України не передбачено родів військ (сил). До того ж, законодавство України не містить такого поняття, як «види військових формувань».

А отже, у разі прийняття Законопроєкту № 11460 у запропонованій редакції можливе різне трактування зазначеної норми, що не відповідає принципу правової визначеності та при практичному застосуванні призведе до зловживань.

Крім того, зазначені обмеження не визначають порядок дій у разі проведення організаційно-штатних заходів, скорочення військових посад та неможливості подальшого службового використання військовослужбовців у відповідних підрозділах, військових частинах.

4. Законопроєктом № 11460 передбачається, зокрема, також внести зміни до статті 23 (доповнено новою частиною десятою) та статті 25 (доповнено новою частиною п'ятою) Закону України від 21 жовтня 1993 року № 3543-ХІІ «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (далі – Закон № 3543-ХІІ), відповідно до яких особам, які мають відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації або які заброньовані у визначеному законодавством порядку, на час дії відстрочки або бронювання надається право безперешкодного виїзду за кордон за умови пред'явлення документа про відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації або про бронювання.

При цьому таке право пропонується поширити й на народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та депутатів місцевих рад на час здійснення їх повноважень за умови пред'явлення ними службового посвідчення.

Зауважимо, що порядок здійснення права громадян України на виїзд з України, порядок оформлення документів для зарубіжних поїздок, випадки тимчасового обмеження права громадян на виїзд з України визначаються Законом України від 21 січня 1994 року № 3857-ХІІ «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» (далі – Закон № 3857-ХІІ), який є спеціальним законом у зазначеній сфері правових відносин. Включення до інших законів України окремих норм щодо виїзду з України призведе до започаткування негативної практики розпорошення спеціальних норм права по різних галузях законодавства, які не узгоджуватимуться зі спеціальним законодавством.

Відповідно до статті 1 Закону № 3857-ХІІ громадянин України має право виїхати з України, крім випадків, передбачених цим Законом.

Перелік документів, що дають право громадянину України на виїзд з України, визначено в статті 2 Закону № 3857-ХІІ.

Згідно із статтею 3 Закону № 3857-ХІІ перетинання громадянами України державного кордону України здійснюється в пунктах пропуску через державний кордон України після пред'явлення одного з документів, зазначених у статті 2 цього Закону. Правила перетинання державного кордону України громадянами України встановлюються Кабінетом Міністрів України відповідно до цього Закону та інших законів України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 1995 року № 57 затверджено Правила перетинання державного кордону громадянами України, якими врегульовано питання перетинання державного кордону України у разі введення на території України надзвичайного або воєнного стану різними категоріями осіб, які мають відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації або які заброньовані у визначеному законодавством порядку, у тому числі, народними депутатами України і депутатами місцевих рад.

Відповідно до Закону України «Про прикордонний контроль» перетинання особами державного кордону здійснюється лише за умови проходження прикордонного контролю, який включає комплекс дій і систему заходів, спрямованих на встановлення законних підстав для перетинання державного кордону особами, транспортними засобами і переміщення через нього вантажів.

З огляду на зазначене, застосовані в Законопроекті № 11460 юридичні конструкції «право безперешкодного виїзду за кордон за умови пред'явлення документу про відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації», «право безперешкодного виїзду за кордон за умови пред'явлення ними документу про бронювання» на практиці передбачатиме, що громадянин України лише за наявності документа, що підтверджує відстрочку або бронювання (без документів, що передбачені в статті 2 Закону № 3857-ХІІ), буде перетинати державний кордон України без проведення будь-якого державного контролю (прикордонного, митного тощо), що суперечить вимогам Законів України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» та «Про прикордонний контроль».

5. У Законопроекті № 11460 пропонується внести зміни до частини першої статті 25 Закону № 3543-ХІІ, визначивши, що бронюванню підлягають військовозобов'язані, зокрема, «військовослужбовці та працівники Державної прикордонної служби України, які беруть безпосередню участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України, – 100 відсотків кількості військовозобов'язаних від загальної чисельності працівників (службовців)».

Із цього аспекту важливо враховувати, що згідно із частиною дев'ятою статті 1 Закону № 2232-ХІІ громадяни України щодо військового обов'язку поділяються на такі, зокрема, категорії:

військовослужбовці – особи, які проходять військову службу;

військовозобов'язані – особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави.

У зв'язку із зазначеним наголошуємо, що військовослужбовці не належать до категорії військовозобов'язаних і не підлягають бронюванню, оскільки вже проходять військову службу. Натомість бронювання стосується лише категорії військовозобов'язаних і здійснюється з метою забезпечення функціонування органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ і організацій в особливий період без призову їх на військову службу.

Крім того, варто звернути увагу на те, що відповідно до пункту 21 частини першої статті 23 Закону № 3543-ХІІ не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язані працівники органів військового управління (органів управління), військових частин (підрозділів) Міністерства оборони України, Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони України, апарату Міністерства внутрішніх справ України та експерти установ експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, а тому зазначені особи додаткового бронювання не потребують.

З приводу наведеної вище новели Законопроекту № 11460 слід також зазначити, що чинною редакцією пункту 2 частини першої статті 25 Закону № 3543-ХІІ вже передбачено положення, згідно з яким військовозобов'язані із числа осіб, які працюють (проходять службу) в Національній поліції, ДСНС, підлягають бронюванню. При цьому відповідно до частини другої статті 25 Закону № 3543-ХІІ порядок та організація бронювання, критерії, перелік посад і професій, а також обсяги бронювання військовозобов'язаних визначаються цим Законом і нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, прийнятими на його виконання. Абзацом п'ятим пункту 5 Порядку бронювання військовозобов'язаних під час воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 року № 76, визначено, що військовозобов'язані, які працюють або проходять службу в Національній поліції, ДСНС, підлягають бронюванню в обсягах не більш як 50 відсотків кількості військовозобов'язаних працівників у такому органі станом на 18 травня 2024 року, у разі збільшення чисельності військовозобов'язаних працівників у відповідному органі – станом на дату подання списків, зокрема, для органів, утворених після 18 травня 2024 року. Кількість військовозобов'язаних, які підлягають бронюванню, може становити понад 50 відсотків за окремим рішенням Міністра оборони, прийнятим на підставі обґрунтованого звернення Міністра внутрішніх справ.

З огляду на викладене питання бронювання військовозобов'язаних, які працюють або проходять службу в Національній поліції, ДСНС, також не потребує додаткового законодавчого врегулювання.

Принагідно звертаємо увагу на те, що постановою Кабінету Міністрів України від 18 червня 2024 року № 707 «Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань організації призову військовозобов'язаних громадян на військову службу під час мобілізації» затверджено Положення про Міжвідомчу робочу групу з питань організації призову військовозобов'язаних громадян на військову службу під час мобілізації (далі – Робоча група) та її склад. Підпунктом 5 пункту 4 зазначеного Положення Робочій групі надано повноваження розглядати внесені Міноборони пропозиції щодо збільшення обсягів бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час.

До Законопроєкту № 11460-1.

Законопроєкт № 11460-1 є альтернативним до Законопроєкту № 11460, при цьому переважна більшість його положень за своїм змістом є майже тотожними тим, що містяться в Законопроєкті № 11460, а отже, пропозиції та зауваження, висловлені до Законопроєкту № 11460, є актуальними й для аналогічних норм, запропонованих Законопроєктом № 11460-1.

З огляду на викладене вважаємо, що проєкти Законів України «Про внесення змін до деяких законів України щодо додаткових заходів із посилення мотивації та захисту прав військовослужбовців в умовах дії воєнного стану» (реєстр. № 11460 від 02.08.2024) та «Про внесення змін до деяких законів України щодо додаткових заходів із посилення мотивації та захисту прав військовослужбовців та інших громадян в умовах дії воєнного стану» (реєстр. № 11460-1 від 07.08.2024) потребують суттєвого доопрацювання.

З повагою

Міністр

Ігор КЛИМЕНКО